

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І.
МЕЧНИКОВА
Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор
з науково-педагогічної роботи
Майя НІКОЛАСЬВА
_____ 2024_р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти:

Галузь знань:

Спеціальність:

Освітньо-професійна програма:

Перший (бакалаврський)

05 Соціальні та поведінкові науки

052 – Політологія

Політологія

ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Етнополітологія». Одеса: ОНУ,
2024. 20 с.

Розробник:

О.Ю. Хорошилов, кандидат політичних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

Світлана КОЧ

Погоджено із гарантом ОПП

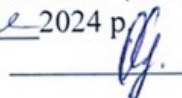

Ірина МИЛОСЕРДНА

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету МВПС

Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Голова НМК

Олег ХОРОШИЛОВ

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № ___ від «___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № ___ від «___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність 052 Політологія Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	Нормативна ОК19	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	4-й
		<i>Семестр</i>	
		7-й	8-й
		<i>Лекції</i>	
		20 год.	14 год.
		<i>Практичні</i>	
		20 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		80 год.	106 год.
		Форма підсумкового контролю: <i>іспит</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета забезпечення політологічного аспекту підготовки висококваліфікованого фахівця на основі сучасної світової та вітчизняної етнополітології, ознайомлення здобувачів із теоретико – методологічним інструментарієм сучасних наукових шкіл, які здійснюють етнополітичні дослідження, підкреслити важливість врахування етнічного чинника під час аналізу суспільно-політичних процесів, феноменів та явищ у житті українського соціуму.

Завдання:

Головними завданнями курсу є: оволодіти понятійним інструментарієм з досліджуваного наукового напрямку; уміти виявляти основні закономірності розвитку етнополітичної реальності в Україні, здійснювати консультування органів державної влади з відповідної проблематики.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральні компетентності (ІК)

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки
Загальні компетентності (ЗК)

ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК01. Здатність використовувати категорійно – понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки

СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки

СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування

СК07. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності

Очікувані програмні результати навчання (РН) за дисципліною «Етнополітологія»:

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності

РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки

РН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки

Практична складова: Здійснити порівняльний аналіз даних переписів 1989, 2001 років, статистичних даних станом на 2024 р. З'ясувати основні зміни у показниках, визначити політичні чинники, що спричинили їх. Зробити прогноз щодо пролонгації виявлених під час порівняльного аналізу тенденцій. Розробити можливі рекомендації для діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в нових етнополітичних реаліях.

У результаті вивчення дисципліни «Етнополітологія» здобувач повинен:

знати: основні теорії політичної етнології, її аналітичний інструментарій.

вміти: Після завершення вивчення курсу здобувачі повинні вільно користуватися теоретико-методологічним інструментарієм етнополітології під час своєї професійної діяльності, орієнтуватися у проблемному полі цієї наукової дисципліни, вміти володіти її категоріальним апаратом тощо.

володіти: базовими знаннями щодо змісту основних моделей етнополітики, практичними навичками застосування принципів демократичного політичного менеджменту в сфері міжетнічних відносин.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. «Концептуальні засади етнополітології»

Тема I. Об'єкт, принципи, методи та завдання етнополітології

Актуальність вивчення курсу: складна етнічна структура українського суспільства, посилення світових міграційних процесів, плюралізація складу акторів локальної, національної та міжнародної політики. Визначення об'єкту та предмету етнополітології. Принципи етнополітології: науковості, системності, культурного релятивізму тощо.

Методи етнополітологічних досліджень: включеного спостереження, системний підхід, цивілізаційний підхід, аналіз статистичних даних, моделювання, застосування методик демографії тощо. Важливість даних загальнонаціональних переписів населення у сфері здійснення теоретичних та прикладних етнополітичних досліджень. Наукові центри дослідження етнополітичної проблематики в сучасній Україні.

Функції етнополітології та її основні завдання. Зв'язок етнополітології з іншими суспільно-політичними науками.

Тема II. Основні напрямки досліджень в сучасній зарубіжній науці

Плюралізм концептуальних підходів в західній політичній етнології: примордіалізм, модернізм, конструктивізм. Основні концепції етнополітології в Західній Європі та Північній Америці: теорія етнічності, концепції модернізації, «етнічного плюралізму», мультикультуралізму, «консоціативної демократії» тощо.

Концепції «залежного розвитку», «внутрішнього колоніалізму», «зіткнення цивілізацій». Теорії глобалізму та світ-системного аналізу про загострення конфліктності сучасного світу (роль етнічних, конфесійних, культурних чинників в цьому).

Аналіз в сучасній західній науці етнонаціональних процесів в пострадянських країнах: концепції Р. Брюбейкера, Е. Вілсона, Дж. Мейса, Дж. Александра-Армстронга та ін.

Тема III. Етнічні суб'єкти політики

Поняття етносу. Типи етнічних спільнот та наукові концепції етнополіто-генезису. Народ, корінний народ, національна меншина, етнічна та етнографічна група як різновиди соціальних груп та потенційні суб'єкти й об'єкти політики. Дискусії навколо основних ознак, алгоритмів формування й існування, політичного статусу, міжнародних гарантій щодо прав та захисту етнічних спільнот.

Нація як соціально-етнічна спільнота людей, її характеристики. Етнічне та політичне (громадянське) тлумачення феномену нації. Інструментарій конструювання політичних націй: світовий досвід. Національні держави та консоціації як політичне оформлення етнічних та політичних націй. Нації в епоху глобалізації: дискусії щодо існування.

Політичний контекст визначення змісту понять «народ» та «національна меншина». Етнополітичний ренесанс меншин сучасності. Націоналізм національних меншин. Процеси регіоналізації та етнічної сепарації в сучасному світі: виклик моделі національних держав та міжнародній стабільності. Балканізація як різновид політичного процесу: теоретичне підґрунтя та практичний вимір.

Тема IV. Тенденції світових етнополітичних процесів.

Основні чинники етнічних процесів: зміст тактик та стратегій колективної адаптації; культурна дистанція колективів, які контактують; характер розселення групи; ступінь урбанізації суспільства тощо. Світові тенденції в розвитку етнонаціональних процесів. Етнічна диференціація, етнічна дисперсизація, етнічна сепарація як різновиди процесів в етнічному середовищі.

Асиміляція: чинники, різновиди, інструментарій. Етноцид та геноцид як різновиди примусових асиміляційних процесів. Сучасна критика примусової асиміляції. Неприйнятність геноцидних практик етнополітики.

Зміст інтеграційних процесів в країнах сучасної Європи. Процеси «збирання етнічності», «політизації етнічності», «етнополітичної мобілізації». Процеси дезінтеграції в сучасній Європі: чинники, рівні, поточні результати.

Тема V. Етнонаціональні конфлікти в політичних процесах сучасності

Концептуальні засади вивчення природи міжетнічних та етнополітичних конфліктів: концепція «народних звичаїв» У. Самнера, концепція «раціонального конфлікту» Р. Лівайна та Д. Кемпбелла. Етноконфліктологія Д. Горовіца. Структура етнополітичного конфлікту. Динаміка етнополітичного конфлікту. Тактики управління етнополітичним конфліктом. Засоби нормалізації етнополітичних конфліктів.

Причини загострення етнонаціональних проблем в сучасному світі. Етнонаціональні протиріччя та їх вплив на глобальний та регіональний розвиток. Пошуки шляхів вирішення конфліктів. Роль міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ та інших).

Історична спадщина та вплив сучасних чинників на конфліктний стан етнонаціональних відносин на пострадянському просторі: діяльність політичних еліт, економічні суперечності, конфлікт моделей історичної пам'яті, наслідки етнонаціональної політики попередніх політичних режимів тощо.

Тема VI. Націоналізм як суспільно-політичне явище. Національна ідея як чинник політичного життя.

Інтерпретація сутності націоналізму в вітчизняній та зарубіжній літературі. Націоналізм панівної та підневільної нації. Етнічний та громадянський націоналізм. Ідеологічна та міфологічна складові у змісті націоналізму. Націоналізм як напрям європейської політичної філософії: етапи, теоретики, реалізація на практиці.

Етапи розвитку націоналізму у політичному процесі Нового та Новітнього часу. Парадокси націоналізму як суспільно-політичного феномена. Дискусії щодо долі націоналізму в умовах глобалізації.

Групові форми свідомості у бутті етносу, нації. Політична роль етнічних стереотипів та авто-стереотипів, явища ксенофобії та групового конформізму у визначенні колективної політичної поведінки. Національна ідея як засіб колективної інтеграції та мобілізації. Структура національної ідеї.

Концепти: «національний суверенітет», «національний інтерес», «національна безпека» як детермінанти політичного життя великих соціальних спільнот. Суб'єкти та форми визначення змісту концептів — складових національної ідеї.

Національна свідомість та національна ідея в сучасній Україні: плюралізм моделей історичної пам'яті, вплив регіональних, політичних та геополітичних чинників. Наукові дискусії з приводу змісту та засобів реалізації національної ідеї в Україні. Правові підвалини національних інтересів та національної безпеки в Україні. Діяльність Інституту національної пам'яті.

Змістовий модуль 2. «Етнонаціональна політика: практичний вимір»

Тема VII. Зв'язок етнічних та політичних процесів. Держава й етноси

Роль держави в розвитку етносу, нації. Моделі етнонаціональної політики держав: «етнократія», «національна держава», «консоціація», «мультикультуралізм». Проблема національних меншин та корінних народів в етнополітиці сучасних держав: алгоритми вирішення.

Форми державного устрою як засіб вирішення етнонаціональних проблем: унітарна держава, федерація, конфедерація. Види автономії: світовий досвід, українська практика.

Світова міграційна криза поч. ХХІ століття та її вплив на етнополітику держав світу. Українці в світових міграційних процесах: історична ретроспектива та сучасний стан. Етнодемографічні наслідки війни для українського суспільства.

Тема VIII. Правові засади захисту національних меншин та корінних народів. Етнополітика в Україні.

Міжнародні правові акти з питань захисту етнічних та національних меншин, корінних народів. Документи ООН та Ради Європи.

Поліваріантність рішень щодо захисту прав меншин на національному рівні. Обсяг прав національних меншин. Гарантії прав національних меншин.

Право народів, націй на самовизначення як одна з основних підвалин системи міжнародних відносин. Закріплення права на самовизначення в статуті ООН, інших міжнародних документах. Сучасні проблеми самовизначення.

Форми та рівні самовизначення. Умови зовнішнього самовизначення народів, націй. Девіації від міжнародної практики визнання результатів політичного самовизначення етнічних спільнот: невизнані та напів-визнані держави.

Роль законодавчих та виконавчих органів державної влади України у здійсненні політики управління етнонаціональними процесами. Загальнонаціональний перепис як інформаційний базис для здійснення етнополітики держави (основні показники перепису 2001 року).

Етнополітика на регіональному рівні. Співробітництво з міжнародними організаціями в справі реалізації етнонаціональної політики.

Транскордонне співробітництво як елемент етнополітики держави: загальноукраїнський та регіональний контексти. Функціонування європейського регіону «Нижній Дунай»: оцінка ефективності.

Тема IX. Етно-політогенез українців.

Основні етапи розвитку українського народу, нації. Політичні, економічні, культурні, екологічні чинники націогенезисного процесу. Розселення українського етносу. Регіональні особливості українського народу-нації.

Сучасна етносоціальна структура української нації. Порівняльний аналіз даних переписів 1989 та 2001 років. Демографічні, економічні,

політичні тощо чинники національної динаміки у структурі української нації на сучасному етапі.

Конфесійний чинник етнополітогенезу українців: історична ретроспектива та сучасний стан.

Дискусії з приводу природи сучасної української нації: етнічний чи/та політичний сценарій консолідації. Політика історичної пам'яті як складова націотворчого процесу в сучасній Україні.

Українська діаспора: основні етапи та чинники творення. Сучасний стан.

Тема X. Сучасний етнічний склад населення України

Етнічний склад населення сучасної України за даними переписів 1989 р. та 2001 р., статистичними матеріалами станом на 2024 р. Основні зміни в кількісному складі та розміщенні. Розселення етнічних спільнот України в територіальному аспекті.

Національні меншини України: історія, соціальний статус, рівень політичної мобілізації. Створення умов для етнокультурного розвитку національних меншин України. Міграційні процеси. Повернення депортованих народів. Закон України «Про корінні народи» 2021 р., Закон України «Про національні меншини (спільноти) в Україні» 2022 р.

Етнічний склад населення Одеської області, міста Одеси: динаміка традиційних груп населення, форми групової організації, участь у суспільно-політичних та культурних процесах області та міста.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Змістовий модуль 1. «Концептуальні засади етнополітології»</i>										
Тема 1. Об'єкт, принципи, методи та завдання етнополітології	10	2	2	0	6	9	1	0	0	8
Тема 2. Основні напрямки досліджень в сучасній зарубіжній науці	10	2	2	0	6	10	2	0	0	8
Тема 3. Етнічні суб'єкти політики	10	2	2	0	6	9	1	0	0	8
Тема 4. Тенденції світових етнополітичних процесів	10	2	2	0	6	12	2	0	0	10
Тема 5. Етнонаціональні конфлікти в політичних процесах сучасності	10	2	2	0	6	10	2	0	0	8
Тема 6 Націоналізм як суспільно-політичне явище. Національна ідея як чинник політичного життя	10	2	2	0	6	11	1	0	0	10
Разом за змістовим модулем 1	60	12	12	0	36	61	9	0	0	52
<i>Змістовий модуль 2. «Етнонаціональна політика: практичний вимір»</i>										
Тема 7. Зв'язок етнічних та політичних процесів. Держава й етноси	10	2	2		6	9	1	0	0	8
Тема 8 Правові засади захисту національних меншин та корінних народів. Етнополітика в Україні	10	2	2		6	10	2	0	0	8
Тема 9 Етно-політогенез	10	2	2		6	11	1	0	0	10

українців.										
Тема 10. Сучасний етнічний склад населення України	10	2	2	0	6	9	1	0		8
Разом за змістовим модулем 2	40	8	8	0	24	39	5	0	0	34
ІНДЗ*	20			0	20	20			0	20
Усього годин	120	20	20	0	80	120	14	0	0	106

4. Теми семінарських занять

Не передбачено планом

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		очне
1	Об'єкт, принципи, методи та завдання етнополітології (дослідження предметного поля науки, осягнення особливостей її методології та методик отримання знань)	2
2	Основні напрями досліджень в сучасній зарубіжній науці (вивчення проблемного поля сучасної зарубіжної етнополітології: примордіалізм, модернізм, конструктивізм, теорії етнічності, внутрішнього колоніалізму, залежного розвитку тощо)	2
3	Етнічні суб'єкти політики (виявлення сутності та основних ознак етнічних суб'єктів політики: етнос, народ, нація, національні меншини, корінні народи)	2
4	Тенденції світових етнополітичних процесів (виявлення чинників, різновидів та основних алгоритмів розгортання етнополітичних процесів сучасності: етнічна інтеграція та етнічна дезінтеграція, міграції, депопуляції, адаптаційні процеси тощо)	2
5	Етнонаціональні конфлікти в політичних процесах сучасності (вивчення структури, чинників виникнення, алгоритмів розгортання етнополітичних конфліктів. Ознайомлення з основним інструментарієм управління та розв'язання конфліктів)	2
6	Націоналізм як суспільно-політичне явище. національна ідея як чинники політичного життя (Вивчити основні теоретичні постулати зарубіжних та вітчизняних авторів щодо сутності та політичного значення націоналізму. Виявити основні етапи розгортання націоналістичних практик в світовому політичному процесі. виявлення основних рис національної свідомості та національної самосвідомості як чинників політичних процесів. З'ясувати структуру національної ідеї)	2
7	Зв'язок етнічних та політичних процесів. Держава й етноси (Виявити основні ознаки «національної держави. Ознайомитися зі змістом найбільш поширених моделей	2

	<i>етнополітики держав. Виявити взаємозв'язок принципів адміністративно-територіального устрою держав із етнічними чинниками»)</i>	
8	Правові засади захисту національних меншин та корінних народів. Етнополітика в Україні (<i>Вивчити основні положення чинного профільного світового та національного законодавства в сфері етнічних процесів та етнополітики держав. Запам'ятати інфраструктуру етнополітики в сучасній Україні. Знати її загальнонаціональні та регіональні складові</i>)	2
9	Етно-політогенез українців. (<i>Вивчити основні етапи етногенезу українського народу</i>).	2
10	Сучасний етнічний склад населення України (<i>Знати фундаментальні характеристики етносоціальної структури українського суспільства на сучасному етапі</i>)	2
ВСЬОГО		20

6. Теми лабораторних занять: не передбачені планом

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Об'єкт, принципи, методи та завдання етнополітології[1]	6	8
2	Основні напрями досліджень в сучасній зарубіжній науці[1]	6	8
3	Етнічні суб'єкти політики[1] [2]	6	8
4	Тенденції світових етнополітичних процесів[1]	6	10
5	Етнонаціональні конфлікти в політичних процесах сучасності [1]	6	8
6	Націоналізм як суспільно-політичне явище. Національна ідея як чинник політичного життя[1]	6	10
7	Зв'язок етнічних та політичних процесів. Держава й етноси[1] [2]	6	8
8	Правові засади захисту національних меншин та корінних народів. Етнополітика в Україні [1]	6	8
9	Етно-політогенез українців [1].	6	10
10	Сучасний етнічний склад населення України[1]	6	8
ІНД 3	[3] – Здійснити порівняльний аналіз даних переписів 1989 та 2001 років. З'ясувати основні зміни у показниках, визначити політичні чинники, що спричинили їх. Зробити прогноз щодо пролонгації виявлених під час порівняльного аналізу тенденцій.	20	20
	Разом	80	106

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять; [2] – написання рефератів, есе; [3] – індивідуальне навчально-дослідне завдання занять.

8. Методи навчання

Для розв'язання навчально-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи: *Словесні*: лекції (проблемні, лекції-візуалізації), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, обговорення проблемних ситуацій. *Наочні*: ілюстрація за допомогою мультимедійних презентацій.

9.Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Застосовано два види контролю: поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться під час лекційно – практичних занять, а також виконуючи окремі самостійні (індивідуальні) завдання.

Методи поточного контролю: усне опитування, оцінювання реферативних доповідей

Підсумковий контроль - іспит

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом на підставі наданої викладачем літератури; вільно та аргументовано викладає вивчений матеріал під час усних виступів відповідей; повністю розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому додаткову літературу; висловлює свої думки, робить висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки, орієнтуючись на вітчизняну етнополітичну ситуацію. Здобувач проявляє креативний підхід до виконання самостійної роботи; проводить аналіз та порівняння вивченого матеріалу.	творчо розкриває сутність практичних питань під час практичного заняття, використовуючи додаткову літературу; використовує теоретичні знання при виконанні індивідуальної та самостійної роботи; проявляє творчий підхід в інтерпретації даних статистики та теоретичних постулатів етнополітології.
Добре	добре володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; вільно використовує категоріальний апарат дисципліни; при представленні деяких питань не вистачає аргументації відповіді та застосування додаткової, самостійно вивченої інформації; допускаються при цьому окремі дрібні неточності.	правильно відповів на більшість запитань від викладача; виконав всі індивідуальні та самостійні завдання, але не достатньо повно їх розкрив та не використав додаткову літературу.
Задовільно	володіє навчальним матеріалом та категоріальним апаратом на початковому рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час відповідей та не надає аргументації щодо них.	має елементарні навички виконання завдання; правильно відповідає на половину запитань; виконав на достатньо примітивному рівні індивідуальні та самостійні завдання.
Незадовільно з можливістю повторного складання	здобувач володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; не володіє категоріальним апаратом; не може надати чітких відповідей та робити висновки.	не виконав індивідуального та самостійних завдань, але може дати відповідь на декілька питань для підсумкового контролю.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє категоріальним апаратом та навчальним матеріалом	не виконав індивідуальне та самостійні завдання та не може дати відповідь на жодне питання з підсумкового контролю

10. Питання для підсумкового контролю

1. Місце та роль етнонаціональних проблем в сучасному світі: причини їх загострення та шляхи вирішення.
2. Етнонаціональні конфлікти: причини виникнення та шляхи подолання.
3. Психологічний фактор в етнонаціональних конфліктах.
4. Національна свідомість та національна ідея: їх роль в державотворенні.
5. Націоналізм як суспільно-політичне явище.
6. Міжнародне законодавство та міжнародна практика захисту прав корінних народів.
7. Право народу на самовизначення: форми та умови його реалізації в сучасних умовах.
8. Правовий захист національних меншин: світовий досвід.
9. Процеси інтеграції та диференціації в сучасному світі: роль етнічного чинника.
10. Постколоніальні зрушення в країнах Східної Європи: зв'язок етнічних та політичних процесів.
11. Основні засади та принципи державної етнополітики України.
12. Основні тактики та стратегії управління етнонаціональними конфліктами.
13. Розвиток етнополітологічних досліджень в Україні: основні етапи, сучасний стан.
14. Регіональні особливості розвитку етнонаціональних відносин в Україні (на матеріалах конкретного регіону).
15. Духовна культура і життя етносів, націй в умовах глобалізації.
16. Проблеми національно-культурного відродження національних меншин (спільнот) в Україні.
17. Міграційні кризи сучасності: основні причини, політичний інструментарій розв'язання.
18. Етнополітичні установки політичних партій та рухів України.
19. Сучасна етнополітологічна думка в Західній Європі, США тощо (за вибором).
20. Етно-конфесійний чинник в політичному житті сучасної України.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточний контроль										ІНДЗ	Підсумковий контроль	ВСЬОГО
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
Очна форма навчання												
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	45	100

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма дисципліни «Етнополітологія»
2. Хорошилов О.Ю. Етнополітологія : навч.-метод. посіб. / О. Ю. Хорошилов. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. 118 с.
3. Силабус дисципліни «Етнополітологія»
4. Презентації тем курсу, розміщені у Гугл-клас за адресою: <https://classroom.google.com/c/MjI4NjI0MTI4Nzk1> (Папка курсу на диску)

14. Рекомендована література

Основна

1. Вдовичин І.Я., Наумкіна С.М. (2019) Формування комплексної міграційної політики як умова забезпечення стабільності країн ЄС. *Політикус*. Вип 2. С.22 – 27.
2. Ляпіна Л. Еволюція теорії мультикультуралізму в історії сучасної соціології (2016). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. №1. С.97 – 105.
3. Майборода О.М. (2017) Етнічність у міжнародній системі / О.М. Майборода. Вид. 2-е, випр. і допов. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 448 с.
4. Осіпов О. Парадигма транзиту, неопатримоніалізм і етнічні проблеми у пострадянському просторі (2017). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. №2. С.77 – 97.
5. Руденко Ю. Ю. (2020) Проблеми концептуалізації поняття «нація» в українській науці та практиці. *Політикус*. Вип 3. С.7 – 12.
6. Томашевська Є.І. (2021) Європейська хартія регіональних мов або мов меншин: досвід ратифікації в Україні. *Політикус*. Вип 2. С.155 – 160.
7. Узун Ю.В. (2019) Управління міграційними процесами: глобальні та регіональні тенденції. *Політикус*. Вип 2. С.56 – 65.
8. Шуліка А.А. (2019) Мігранти в сучасному прекаріаті: політичні особливості міжгрупової взаємодії. *Політикус*. Вип 2. С.17 – 21.
9. Явір В.А. (2022) Формування етнонаціональної стійкості в умовах російсько-української війни. *Політикус*. Вип 1. С.201 – 205.
10. Compilation of Venice Commission Opinions and Reports Concerning the Protection of National Minorities. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2022\)049-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2022)049-e) (Дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).
11. Council of Europe. Venice Commission. URL: https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=01_founding_documents&lang= (Дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).
12. Council of Europe's Venice Commission Publishes Opinion on Ukraine's New Law on National Minorities (Communities). Hungarian Human Rights Foundation. URL: https://hhrf.org/2023/08/21/hhrf-issues-summary-and-analysis-of-venice-commission-opinion-on-ukraines-law-on-national-minorities-communities/#_Findings_of_the (Дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).

13. Lutsyshyn H.I., Klymchuk I.I. (2019) The problem of dual citizenship for ethnic minorities in Central and Eastern Europe. *Політикус. Науковий журнал. Bun.2.* С.90 – 94.
14. OSCE High Commissioner on National Minorities. URL: <https://www.osce.org/hcnm> (Дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).
15. Recommendations on the Effective Participation of National Minorities in Social and Economic Life & Explanatory Note. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/3/553783.pdf> (Дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).
16. Ukraine. Law 10288 «On amendments to certain laws of Ukraine concerning the consideration of the expert assessment of the Council of Europe and its bodies on the rights of national minorities (communities) in specific spheres». Analytical note and comparison table. European commission for democracy through law (Venice commission). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2024\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2024)001-e) (Дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).
17. Ukraine. Opinion on the law on national minorities (communities) Adopted by the Venice Commission at its 135 th Plenary Session (Venice, 9-10 June 2023). European commission for democracy through law (Venice commission). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)021-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)021-e) (Дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).
18. Žemaitytė A. (2022) National minorities in political and juridical discourse: cases of Ukraine and Lithuania. *Політикус.* Випуск 6. С.104 – 112.

Додаткова

1. Андерсон Б. «Західний» націоналізм та «східний» націоналізм: чи є між ними різниця? URL <http://www.ji.lviv.ua/n28texts/anderson.htm>
2. Вітман К.М. (2021) Угорська національно-територіальна автономія в Україні: стан і небезпека запровадження. *Держава і право. Вип.89.* С.202 – 213.
3. Вітман К.М. (2022) Ідея автохтонної національної меншини як елемент етнополітики: міжнародне і національне право. *Держава і право. Вип.91.* С.223 – 235.
4. Декларація прав національностей України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12#Text> (дата звернення до ресурсу 10.04.2024 р.).
5. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин. Прийнято резолюцією 47/135 Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318#Text (Дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).
6. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин. Офіційний сайт Верховної Ради України.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318#Text (дата звернення до ресурсу 09.05.2024 р.).

7. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text (дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).

8. Загальна Декларація прав людини. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://www.un.org/ru/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (дата звернення до ресурсу 16.08.2024 р.).

9. Заключний акт наради з безпеки і співробітництва в Європі. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Zakljuchny akt narady z bezpeky 197_5 (Дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).

10. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів стосовно прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3504-20#Text> (Дата звернення до ресурсу: 16.08.2024 р.).

11. Закон України «Про національні меншини (спільноти) України». Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text> (Дата звернення до ресурсу: 15.08.2024 р.).

12. Закон України «Про ратифікацію Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин». Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15#Text> (Дата звернення до ресурсу: 08.08.2024 р.).

13. Зан М.П. (2019) Інституційні механізми етнополітики та політична репрезентація етнічних меншин Словацької республіки. *Політикус. Науковий журнал. Вип. 1.* С.88 – 96.

14. Зан М.П. (2020) Порівняльний аналіз етнополітичного менеджменту в Словацькій Республіці та Україні (за результатами експертного опитування). *Політикус. Науковий журнал. Вип.2.* С.177 – 184.

15. Зан М.П. (2021) Порівняльний аналіз політичного представництва міноритарних етнічних груп Словацької Республіки та України (за результатами експертного опитування). *Політикус. Науковий журнал. Вип.2.* С.132 – 140.

16. Зан М.П. (2022) Теоретичний дискурс політичного представництва міноритарних етнічних груп. *Політикус. Науковий журнал. Вип. 3.* С.118 – 124.

17. Каменчук Т.О. (2023) Концепція «етнічної демократії» в дослідженні політичних режимів: критичний аналіз. *Політикус. Науковий журнал. Вип.2.* С.7 – 15.

18. Кресіна І. (2019) Етнокультурна автономія як політико-правовий інститут захисту прав національних меншин. *Наукові записки інституту політичних та етнонаціональних досліджень імені І.Кураса*. Вип 3-4. С.204 – 223.
19. Кресіна І.О., Вітман К.М. (2023) Імплементация Європейської хартії регіональних або міноритарних мов в Україні: історія і сучасний стан. *Держава і право*. Вип.93. С.269 – 285.
20. Ліхачов В.А. (2024) Права національних меншин: європейські стандарти та українське законодавство в динаміці. К.: ТОВ «Вістка», 24 с.
21. Луценко В. (2019) Забезпечення реалізації прав етноконфесійних меншин як актуальне завдання державної політики України у сфері релігії. *Наукові записки інституту політичних та етнонаціональних досліджень імені І.Кураса*. Вип 3-4. С.421 – 433.
22. Руденко Ю.Ю. (2024) Громадянська ідентичність та мультикультуралізм: в пошуках модерної моделі нації. *Політикус. Науковий журнал*. Вип.3. С.39 – 44.
23. Соколовський О.Б. (2020) особливості дослідження ролі національних меншин у розвитку транскордонної співпраці. *Політикус. Науковий журнал*. Вип.1. С.90 – 95.
24. Филік О.З. (2023) Еволюція підходів до управління соціокультурним розмаїттям: теоретичний та емпіричний контексти. *Політикус. Науковий журнал*. Вип.4. С.105 – 112.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Державна служба України з етнополітики та свободи совісті //Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: <https://dessa.gov.ua/about/>
2. Всеукраїнський центр болгарської культури. Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: https://www.hor.net.ua/?page_id=3017&lang=uk
3. Грецький фонд культури. Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: <http://hfcodessa.org/uk/sample-page-2/>
4. Меджліс кримськотатарського народу. Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: <https://qtmm.org/>
5. Портал німців України. – Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: http://deutsche.in.ua/ua/cms/nemcy_v_ukraine/obschestvennye_organizacii_nemce_v_ukrainy/spisok_organizacij_po_mestu_raspolozhenija.html